

Postih tzv. ponižujícího zacházení ze strany příslušníků bezpečnostních sborů v judikatuře trestních soudů

I. ÚVOD

Dne 6. října 2022 a 10. listopadu 2022 Evropský soud pro lidská práva („ESLP“) vydal rozsudky ve věcech *B. Ů. proti České republice* (č. 9264/15) a *Sládková proti České republice* (č. 15741/15). Rozsudky se týkaly porušení procesní stránky článku 3 Evropské úmluvy o lidských právech („EÚLP“) kvůli neprovedení účinného vyšetřování špatného zacházení, kterého se údajně dopustili policisté.

Výkonem obou rozsudků se na vnitrostátní úrovni zabývalo Kolegium expertů pro výkon rozsudků ESLP („Kolegium“). V souvislosti s přijetím obecných opatření k nápravě Kolegium probíralo, zda existuje možné pnutí mezi tím, jak vnímá špatné zacházení ESLP a jak vnitrostátní orgány – včetně soudů, z hlediska postihu. Především se jedná o hraniční situace použití článku 3 EÚLP na jednání příslušníků bezpečnostních sborů; konkrétně případy, u kterých lze uvažovat, zda jednání představovalo tzv. ponižující zacházení.¹ Zmíněny byly sporné případy z činnosti Policie ČR či Vězeňské služby ČR, ve kterých se příslušníci údajně měli dopustit špatného zacházení na osobách nacházejících se v jejich moci, zejména v souvislosti s použitím síly. Ve výsledku ale buď k žádnému trestnímu postihu příslušníků nedošlo, anebo soudy věci postoupily k řešení do kárného řízení. To může mít širší vliv na vnímání závažnosti jednání a negativní dopad na ochotu řešit budoucí případy ze strany Generální inspekce bezpečnostních sborů („GIBS“) a státních zástupců a tím na účinnost vyšetřování ve smyslu procesních závazků vyplývajících z článku 3 EÚLP. To i přesto, že z pohledu EÚLP a ESLP jednání již dosáhlo kvalifikované úrovně závažnosti. Podle Kolegia by objasnění situace mohlo napomoci zmapování judikatury trestních soudů.

Odbor strategií a koncepce justice a odbor dohledu a kárné agendy Ministerstva spravedlnosti zpracovaly rešerši rozhodnutí nalézacích a odvolacích trestních soudů za období let 2019–2024. Zaměřily se na případy, které souvisely s jednáním policistů a dozorců za použití síly a ve kterých soudy posuzovaly trestnost zacházení příslušníků prizmatem § 149 nebo § 329 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku („TZ“). Kancelář vládního zmocněnce („KVZ“) na základě rešerše připravila tento materiál s cílem zjistit, jak soudy posuzují údajné špatné zacházení, zda se vnímání závažnosti jednání, resp. uchopení hranice pro postih podle předpisů trestního práva, může odchylovat od závazků vyplývajících z EÚLP a judikatury ESLP v této oblasti.

II. PRÁVNÍ RÁMEC POSTIHU ŠPATNÉHO ZACHÁZENÍ

1. ČLÁNEK 3 EÚLP A SOUVISEJÍCÍ JUDIKATURA ESLP

Zákaz špatného zacházení je obsažen v článku 3 EÚLP; jedná se o zákaz absolutní, nelze jej vyvážit jinými zájmy. Význam tohoto zákazu spočívá především v tom, že směřuje prvotně k zabránění zásahů do lidské důstojnosti, byť závažnější formy zacházení mají dopady i na zdraví. Respekt k lidské důstojnosti je zde klíčovou hodnotou, ke které se váže ochrana před nepřijatelnými zásahy.

Zacházení musí dosáhnout určité minimální míry závažnosti, aby se jednalo o špatné zacházení ve smyslu článku 3 EÚLP. Toto minimum je třeba vždy posuzovat s ohledem na konkrétní okolnosti. Zároveň není vždy nutné, aby osoba utrpěla zranění (újma na zdraví zde není definičním požadavkem).

¹ V závislosti na závažnosti zásahu do lidské důstojnosti, případně i integrity člověka, se lze setkat s několika formami špatného zacházení – mučení, kruté, nelidské či ponižujícího zacházení. Toto dělení používá např. Úmluva OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení („Úmluva proti mučení“). EÚLP v článku 3 rozlišuje trojí špatné zacházení – mučení, nelidské a ponižující zacházení. Rozlišení tedy není bez významu, jednotlivé formy jsou odstupňovány co do závažnosti porušení.

Právě u ponižujícího zacházení jednání zasáhne typicky důstojnost člověka (může jít i o několik zásahů, jejichž účinky se spojí).² Podle ESLP také platí, že je-li příslušníky užito fyzické síly vůči osobám již omezeným na svobodě či nacházejícím se v moci bezpečnostních složek, pak takové použití síly, které nebylo s ohledem na chování zadržené osoby nezbytně nutné, zasahuje do lidské důstojnosti a představuje porušení článku 3 Úmluvy.³

ESLP se ve své judikatuře zabývá zpravidla třemi typy situací v souvislosti s jednáním příslušníků bezpečnostních sborů: *zprv*, případy použití síly bez právního důvodu. V těchto případech příslušník použil sílu, aniž by k tomu byly splněny podmínky. Použití síly tedy nesledovalo právem uznaný účel. *Zadruhé*, použití síly, která zjevně prostředky či důrazem neodpovídala (zjevně přesáhla míru nezbytnou) zvládnutí situace. *Zatřetí*, případy, ve kterých došlo k zvlášť závažnému zásahu do lidské důstojnosti.⁴ Zejména u poslední kategorie je třeba pamatovat na to, že pro ESLP je relevantním faktorem z hlediska uplatnění článku 3 EÚLP (překročení prahu závažnosti) i to, že příslušník jedná v dané situaci v postavení autority/držitele moci. Špatným zacházením z pohledu článku 3 EÚLP proto může být i jednání příslušníka v rozčilení po předchozí provokaci ze strany dotčené osoby (např. facka drzému nezletilému); ESLP zde totiž zdůrazňuje nadřazenost příslušníků, jakmile se člověk ocitne v jejich moci a nelze pominout požadavek profesionality a vysoké úrovně odbornosti příslušníků.⁵ Naopak není-li osoba v moci příslušníka, nemusí například pouliční „strkanice“ či přetahování nízké intenzity, které vedou jen k drobným oděrkám či modřinám, bez úmyslu osobu ponížit ze strany příslušníka a trvající jen krátkou dobu, dosáhnout minimálního prahu závažnosti.⁶

Současně z článku 3 EÚLP vyplývá státu pozitivní závazek trestně stíhat a účinně postihovat úmyslné špatné zacházení. Tedy ukládat přiměřené a odstrašující sankce tak, aby za okolností dané věci stále existoval rozumný poměr mezi závažností protiprávního jednání a uloženým trestem; nepotrestání, symbolická či zjevně mírná sankce nepředstavuje adekvátní odpověď na porušení článku 3 Úmluvy s ohledem na význam zákazu špatného zacházení. Zejména úmyslné útoky proti integritě osoby si mohou žádat účinnou trestněprávní reakci.⁷ Tato povinnost dopadá i na případy méně závažného jednání ve formě ponižujícího zacházení. Předpokladem k naplnění daného pozitivního závazku

² Ponižující zacházení ESLP ve své judikatuře vymezuje jako jednání, které osobu hrubě ponižuje před jinými osobami nebo v jejích vlastních očích, navádí ji proti její vůli či svědomí, potupuje nebo pokořuje, neprokazuje dostatečnou úctu k její lidské důstojnosti nebo tuto důstojnost snižuje či vyvolává pocity strachu, úzkosti nebo méněcennosti, jež jsou schopny zlomit morální a fyzický odpor této osoby (např. *R. R. a R. D. proti Slovensku*, č. 20649/118, rozsudek ESLP ze dne 1. září 2020, § 146). Totožně judikatura Ústavního soudu, viz např. náleze ze dne 10. prosince 2019, sp. zn. [II. ÚS 1376/18](#), bod 23.

³ *Bouyid proti Belgii*, č. 23380/09, rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 28. září 2015, § 111

⁴ Ke konkrétní případům lze odkázat na materiál zpracovaný KVZ ve spolupráci s dalšími orgány „Jak vyřizovat upozornění na možné špatné zacházení“ dostupný [zde](#).

⁵ *A.P. proti Slovensku*, č. 10465/17, rozsudek ESLP ze dne 28. ledna 2020, § 61–62. Srov. také náleze Ústavního soudu ze dne 10. listopadu 2020, sp. zn. [IV. ÚS 1559/20](#), bod 35, podle kterého příslušníci musí své zásahy vést nejen s respektem k důstojnosti a právům osob, vůči nimž je zasahováno, ale též tak, aby případné konfliktní situace spíše uklidňovali, ne aby napětí stupňovali, či konflikty dokonce sami vyvolávali. Nadto špatné zacházení může mít větší dopad, zejména z psychologického hlediska, na zranitelné skupiny osob (např. nezletilí); ve vztahu k těmto osobám je třeba projevovat větší ostražitost a sebekontrolu (*Bouyid proti Belgii*, cit. výše, § 109–110).

⁶ *Gevorgyan proti Arménii*, č. 231/16, rozsudek ze dne 22. května 2025, § 53–54.

⁷ *Ochigava proti Gruzii*, č. 14142/15, rozsudek ze dne 16. února 2023, § 60; *Saba proti Itálii*, č. 36629/10, rozsudek ze dne 1. července 2014, § 76–77, § 80–82; *Astrianu proti Rumunsku*, č. 16117/02, rozsudek ze dne 12. února 2013, § 73–74; *Darraj proti Francii*, č. 34588/07, rozsudek ze dne 4. listopadu 2010, § 48–49; *Kopylov proti Rusku*, č. 3933/04, rozsudek ze dne 29. července 2010, § 130, § 140–141; *Okkali proti Turecku*, č. 52067/99, rozsudek ze dne 17. října 2006, § 65. Pravidlem je trestní postih špatného zacházení, byť z tohoto pravidla existují v judikatuře ESLP výjimky, které ale nejsou relevantní pro účely tohoto materiálu. K požadavku účinnosti postihu viz také výroční zprávu Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT), CPT/Inf (2004) 28, ze dne 21. září 2014, bod 41, dostupná [zde](#).

je jednak vytvoření, jednak praktické naplňování adekvátního legislativního rámce k předcházení špatného zacházení.

2. KRIMINALIZACE ŠPATNÉHO ZACHÁZENÍ V ČESKÉ REPUBLICE⁸

Zákaz špatného zacházení je v rovině trestního práva formálně vtělen do § 149 TZ mezi trestné činy proti životu a zdraví. Dané ustanovení obsahuje skutkovou podstatu trestného činu „mučení a jiného nelidského a krutého zacházení“. Podle důvodové zprávy zařazení odpovídá tomu, že dochází k ohrožení lidského zdraví; důstojnost přímo neuvádí, byť i ta je zde chráněným zájmem. Objektivní stránka skutkové podstaty rozlišuje „mučení“ a „jiné nelidské a kruté zacházení“. Stanoví také podmínku souvislosti s výkonem pravomoci orgánem veřejné moci. Dany trestný čin lze spáchat výhradně úmyslně.

Oproti úpravě na mezinárodní úrovni se tedy § 149 TZ výslovně nezmiňuje o „ponižujícím zacházení“. Zároveň ale v § 149 TZ uvedené formy špatného zacházení nejsou v zákoně definovány, jejich vymezení zákonodárce přenechal aplikační praxi, potažmo nauce.⁹ Nelze proto vyloučit, že znění objektivní stránky je skutečně vykládáno soudy způsobem, že zahrnuje i ponižující zacházení. Stejně tak ale nelze vyloučit, že v soudní praxi není rozšířeno povědomí o tom, že § 149 TZ je třeba vykládat tak, aby pokrylo i případy ponižujícího zacházení, tj. jednání při spodní hranici pro uplatnění článku 3 EÚLP. Toto zúžení tak může vyvolávat obtíže z hlediska plnění mezinárodních závazků; soudy zde mohou chápat hranici trestního postihu příliš vysoko, jednání dosahující „pouze“ závažnosti ponižujícího zacházení zde vůbec nebrat v úvahu. Ponižující jednání jako nejméně závažné zacházení se přitom vyskytuje v praxi nejčastěji.

Z veřejně dostupných informací také vyplývá, že v praxi je v souvislosti se špatným zacházením, kterého se měli dopustit příslušníci bezpečnostních sborů, někdy uplatňován § 329 TZ. Dané ustanovení upravuje trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby. Jde zde o jednání úřední osoby, které způsobuje jinému škodu nebo jinou závažnou újmu (včetně imateriální újmy), přičemž úřední osoba vykonává svou pravomoc v rozporu s právním předpisem, nebo svou pravomoc překročí, nebo nesplní povinnost, která z ní vyplývá. Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti na řádném a zákonem jednání osob v souladu se svěřenými pravomocemi a v jejich mezích. V kontextu jednání policistů a dozorců jsou relevantními právními předpisy především zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR („zákon o policii“), případně zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážci České republiky („zákon o VJS“), a povinnosti z nich vyplývající pro příslušníky.

II. JUDIKATURA K POSTIHU ŠPATNÉHO ZACHÁZENÍ

Protože úmyslné špatné zacházení podle článku 3 Úmluvy vyžaduje účinnou reakci (viz výše), řešení přijaté zákonodárcem v konečném důsledku klade břemeno na trestní soudy; ty musí zajistit, aby pachatel neušel potrestání, resp. aby povaha a přiměřenost sankce odpovídaly okolnostem. V opačném případě nedojde k naplnění požadavků vyplývajících z článku 3 EÚLP a judikatury ESLP stran

⁸ Právní úpravou postihu špatného zacházení v České republice a možnými problematickými aspekty se zevrubně zabývalo již několik studií zpracovaných pro Výbor proti mučení Rady vlády pro lidská práva, na které lze odkázat: MATIAŠKO, M.: Mučení, kruté, nelidské či ponižující zacházení nebo trestání: Postižitelnost mučení a jiného špatného zacházení a závazky České republiky, 2015; KUNDRÁK, V., KONŮPKA, P.: Trestní postih špatného zacházení z hlediska Evropské úmluvy o lidských právech, 2016; ŠČERBA, F.: Analýza slučitelnosti právní úpravy trestního postihu špatného zacházení s mezinárodními závazky České republiky, 2016.

⁹ Část odborné veřejnosti skutečně vybízí k výkladu § 149 TZ směrem k postihu ponižujícího zacházení; podřazuje pod nelidské a kruté zacházení i hrubě ponižující jednání, které má výrazný vliv na psychiku oběti. Viz Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, k § 149. Stejně tak i Draštík, A.; Sotolář, A.; Růžička, M.; Durdík, T. a Fremr, R. Trestní zákoník: komentář. I. díl (§ 1 až 232). Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. Praha: Wolters Kluwer, 2015, k § 149.

odpovídajícího trestního postihu případů úmyslného špatného zacházení, včetně ponižujících zacházení, ze strany příslušníků. K postihu by pak optimálně měla sloužit skutková podstata trestného činu, která umožňuje pokrýt všechny aspekty špatného zacházení (včetně psychického utrpení), resp. která sleduje ochranu všech dotčených zájmů, včetně zájmu na ochraně lidské důstojnosti (v českém kontextu tedy primárně prostřednictvím § 149 TZ).¹⁰

V rámci trestně právní kvalifikace určitého jednání příslušníků a případného postihu by proto soudy měly vnímat, že je zde v sázce ochrana lidské důstojnosti, která je z pohledu článku 3 Úmluvy klíčovou hodnotou, a dále provést řádné posouzení v této souvislosti, zda jednání dosahuje alespoň závažnosti odpovídající ponižujícímu zacházení ve smyslu článku 3 EÚLP či nikoli.¹¹ Nesprávné vnímání závažnosti zacházení může v důsledku vést k absenci řádné ochrany lidské důstojnosti, účinného vyšetřování a trestního postihu, tím pádem i k rozporu s článkem 3 EÚLP. Cílem by přitom mělo být uplatňovat trestní postih v souladu s EÚLP a judikaturou ESLP.

1. JUDIKATURA NEJVYŠŠÍHO SOUDU

NS dosud řešil omezený počet případů, ve kterých se zevrubně věnoval problematice postihu špatného zacházení příslušníky ve světle naplnění mezinárodních závazků. Jeho rozhodnutí v daném kontextu se týkají převážně případů posuzovaných podle § 329 TZ (případně i ve spojení s dalším trestným činem). Platí to i pro sledované období.¹² Z těchto rozhodnutí lze usuzovat, že dané ustanovení mohou obecné soudy také používat k postihu jednání na úrovni odpovídající špatnému zacházení ve smyslu článku 3 EÚLP. Naopak k § 149 TZ je judikatura NS zcela výjimečná, ve sledovaném období se v podstatě jedná o jediný případ z prostředí policie, který obsahuje bližší relevantní úvahy NS.¹³

U § 329 TZ se NS z povahy věci v samotných rozhodnutích primárně zabývá tím, zda došlo k výkonu pravomoci příslušníkem způsobem, který odporuje právnímu předpisu, sekundárně poukazuje na důstojnost obětí; konkrétně zkoumá, zda vznikla osobě závažná (imateriální) újma.¹⁴ NS ve svých úvahách blíže neřeší potřebný minimální práh závažnosti stran naplnění špatného zacházení ve smyslu článku 3 EÚLP. Ztotožňuje se ale s trestním postihem jednání, které „výrazně“ zasahuje do důstojnosti, pokud příslušník s obětí zachází ponižujícím způsobem ve smyslu čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a

¹⁰ *Myumyun proti Bulharsku*, č. 67258/13, rozsudek ze dne 3. listopadu 2015, § 72–77; srov. *Hristovi proti Bulharsku*, č. 42697/05, rozsudek ze dne 11. října 2011, § 95.

¹¹ V praxi půjde o jednání nižší intenzity, které nedosáhne závažnosti ponižujícího zacházení ve smyslu článku 3 EÚLP s ohledem na okolnosti (např. na délku, fyzické a psychické účinky apod.). To nevylučuje, že se dané jednání dostane do rozporu s článkem 8 EÚLP, jehož prostřednictvím je chráněna fyzická a psychická integrita jako součást práva na respektování soukromého života (viz např. *Király a Dömötör proti Maďarsku*, č. 10851/13, rozsudek ESLP ze dne 17. ledna 2017, § 42). Nicméně požadavky vyplývající z EÚLP a judikatury ESLP zde nejsou tak striktní jako u článku 3.

¹² Viz např. usnesení ze dne 23. ledna 2020, sp. zn. 7 Tdo 616/2020 (§ 329 TZ, policista; údery do hlavy spoutané osobě na policejní stanici); usnesení ze dne 29. ledna 2020, sp. zn. 8 Tdo 1549/2019 (§ 329 TZ, policisté; kopy do těla a bití spoutané osoby pěstmi); usnesení ze dne 18. února 2020, sp. zn. 4 Tdo 133/2020 (§ 329, dozorce, údery do hlavy a těla, kopy do těla, nezletilí); usnesení ze dne 24. listopadu 2021, sp. zn. 7 Tdo 1185/2021 a jemu předcházející usnesení ze dne 11. května 2021, sp. zn. 7 Tdo 411/2021-2465, a usnesení ze dne 1. září 2020, sp. zn. 7 Tdo 865/2020 (§ 329 TZ; policista; úder do hlavy, urážky, vyhrůžky fyzickými útoky, nucení k přiznání); usnesení ze dne 28. května 2024, sp. zn. 7 Tdo 380/2024 (§ 329 TZ; dozorcí; uchopení za ústa se silným tlakem na čelist a dásně, nevydání matrace – osoba musela spát jednu noc na betonové konstrukci).

¹³ Usnesení NS ze dne 15. listopadu 2022 ve věci sp. zn. 8 Tdo 861/2022. V dané věci se jednalo o několik skutků spočívajících zejména ve fyzických útocích policistů proti zadrženým osobám podezřelým z protiprávní činnosti zpravidla ve výslechové místnosti (údery do hlavy a těla, případně kopy), dále neumožnění dojít na WC, verbální urážky, případně vyhrůžky dalším fyzickým násilím či uvalením vazby. Trestní soudy shledaly ve vztahu k různým skutkům policisty vinnými ze spáchání buď přečinu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 TZ (někdy ve spojení s dalším trestným činem), anebo zločinu mučení a jiného nelidského a krutého zacházení podle § 149 TZ.

¹⁴ Viz např. usnesení ze dne 28. května 2024, sp. zn. 7 Tdo 380/2024.

svobod („Listina“).¹⁵ Zmiňuje Úmluvu OSN proti mučení, EÚLP a judikaturu ESLP.¹⁶ NS v tomto ohledu obecně podotýká, že již pouháacka může být podle ESLP ponižujícím zacházením. Zároveň doplňuje, že je třeba při možném postihu přihlídnout k tomu, zda jednání nevyplývá z nutnosti jednat okamžitě, rychle, kvůli měnící se situaci či nečekaným či skrytým projevům zadržovaných osob. Bližší konfrontace s vnímáním ponižujícího zacházení podle judikatury ESLP, vysvětlující úvahy k uchopení kvalifikované meze závažnosti zacházení ve vztahu k dané věci, a tudíž i trestnosti, zde obsaženy nejsou.

Z dostupné judikatury NS lze vysledovat, že pro konstatování, že se příslušník dopustil trestného činu podle § 329 TZ mohou být relevantní tyto okolnosti (resp. jejich kumulace) a na ně navazující úvahy (včetně možného uplatnění zásady subsidiarity trestné represe¹⁷):

- situace, při které dochází k vytýkanému jednání, trvá delší dobu (např. během výsledku, případně při delší výměně názorů), jednání spočívá ve fyzickém útoku, resp. se skládá z více útoků, jednání je zaměřené na opanování situace, získání respektu, získání potěšení, šikana, odplata či potrestání osoby za její dřívější či aktuální projevy (osoba se vzpěčuje, je drzá/vulgární, klade pasivní odpor, chce si stěžovat/má výhrady k příslušníkovi), je zde zvláštní aspekt na straně oběti (osoba je spoutaná, nezletilá), případně jednání sleduje získání přiznání;
- situace, kdy příslušník jedná pouze v tzv. zkratu, v nečekaném projevu rozčilení, exces, ztratí nadhled, došlo k náhlé, krátké či k překvapivé situaci vyžadující okamžité rozhodnutí příslušníka, situace bezprostředně navazuje na předchozí zákrok (dohra), kdy osoba kladla aktivní odpor, nízká intenzita jednání příslušníka, včetně samoúčelných nadávek.

Z rozhodovací činnosti NS v daném období lze vysledovat, že prostřednictvím § 329 TZ lze postihnout i ponižující zacházení při spodní hranici použití článku 3 EÚLP.¹⁸ Zdá se však, že úvahy zde nesměřují primárně k tomu, jak v individuální věci chápat závažnost vytýkaného jednání pohledem EÚLP a ESLP a zda je na místě v souladu s mezinárodními závazky trestní postih. Význam lidské důstojnosti a nebyt podroben ponižujícímu zacházení je zde „ve vleku“ zájmu na řádném výkonu pravomocí; v tomto ohledu je odkazováno na povinnost obsaženou v předpisech jednat s osobou důstojným způsobem (viz § 24 odst. 1 zákona o policii¹⁹, § 6 odst. 1 zákona o VJS²⁰) typicky ve spojení s příslušnou úpravou uplatnění provádění služebních zákroků, potažmo donucovacích prostředků v souladu se zásadou přiměřenosti. Je ale třeba upozornit, že tento úkol příslušníka je zde promítnutím základní hodnoty lidské důstojnosti, vyplývající z mezinárodního i ústavního práva, kterou je třeba respektovat i bez ukotvení ve

¹⁵ Podle NS, pokud se příslušník dopustí pouze vulgárního oslovování a nadávek, nelze v jednání spatřovat trestný čin. Tak usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. září 2020, sp. zn. 7 Tdo 865/2020, bod 50.

¹⁶ Opakovaně je zmiňován rozsudek ve věci *Bouyid proti Belgii*, cit. výše, případně *Gäfgen proti Německu*, č. 22798/05, rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 1. června 2010.

¹⁷ V tomto ohledu hraje podle NS roli, zda šlo o hraniční způsob naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu či nikoli.

¹⁸ Již z dřívější judikatury NS vyplývá, že údery rukou do obličeje, kterými si úřední osoba chce zjednat jen více respektu, lze kvalifikovat jako zákonu odporující výkon pravomoci úřední osoby. Podle NS takové ponižující zacházení zároveň představuje porušení ústavně zaručeného základního práva na nedotknutelnost osoby ve smyslu článku 7 Listiny základních práv a svobod, včetně práva nebyt podroben ponižujícímu zacházení či týrání, a rovněž práva na zachování lidské důstojnosti podle článku 10 Listiny (viz usnesení NS ze dne 2. března 2016, sp. zn. 3 Tdo 290/2016).

¹⁹ Podle daného ustanovení nesmí být osoba omezená na svobodě policistou podrobena mučení nebo krutému, nelidskému anebo ponižujícímu zacházení a nesmí s ní být zacházeno takovým způsobem, který nerespektuje lidskou důstojnost.

²⁰ Podle daného ustanovení je příslušník povinen jednat s osobami ve výkonu zabezpečovací detence, ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody vážně a rozhodně, respektovat jejich práva, zabránit krutému nebo důstojnost ponižujícímu zacházení s těmito osobami i mezi nimi navzájem.

služebním předpise. Soudy by proto měly posoudit závažnost zásahu do důstojnosti ve světle toho, jak je vymezeno ponižujícího zacházení.

Ve vztahu k § 149 TZ NS ve výše uvedeném případě zdůraznil, že východisko právní úpravy v tomto ustanovení leží v mezinárodních závazcích – konkrétně v Úmluvě proti mučení. Poukázal ale i na článek 3 EÚLP a vybranou judikaturu ESLP. Uvedl v této souvislosti všechny formy špatného zacházení, podle daných úmluv. NS rovněž věnoval pozornost rozlišení mučení a nižších forem špatného zacházení. Zmínil, že do zákazu článku 3 EÚLP spadá i ponižující zacházení, které lze charakterizovat ponižením nebo snížením lidské důstojnosti, projevem nedostatku respektu, vyvolání pocitů strachu, úzkosti, méněcennosti, schopných ponižit či pokořit, zlomit psychický nebo fyzický odpor osob. NS dále ztotožnil – bez bližšího dovysvětlení – znaky „jiného nelidského a krutého zacházení“ podle § 149 TZ se znaky „nelidského a ponižujícího zacházení“. Tímto náhledem NS poté posuzoval nejzávažnější jednání příslušníků v daném případě; u většiny skutků, u kterých došlo k postihu podle § 149 TZ, vypíchl délku jednání, které vedlo k tělesnému i duševnímu utrpení, různou intenzitu zacházení, doprovázenou případně i jinými okolnostmi (hrozba vazbou či dalším bitím), absenci zavedení příčiny na straně obětí, jejich strach apod.²¹ Ve výsledku dospěl k závěru, že jednání policistů zjevně vykazovala znaky (přínejmenším) jiného nelidského a krutého zacházení. U zbylých skutků kvalifikovaných podle § 329 TZ, u kterých jednání nemělo vykazovat takovou intenzitu jako ostatní skutky, se NS kvůli „akademické povaze“ úvahy nezabýval vztahem mezi § 329 TZ a § 149 TZ.²²

Z rozhodnutí Nejvyššího soudu si tak lze obecně odnést, že § 149 TZ umožňuje i trestní postih situací, kdy se příslušníci dopustí ponižujícího jednání, ale jeho vyznění pro praxi se zdá být nedotažené. Úroveň závažnosti jednání u části skutků v dané věci nepochybně nebyla při spodní hranici článku 3 EÚLP, čehož si byl ostatně vědom i NS (také ve smyslu výše uvedené judikatury jednání – fyzické útoky i psychický nátlak – trvaly delší dobu, případně byly dosti intenzivní, nešlo o náhlý jednorázový zkrat ve vypjaté situaci). Napomoci zde mohlo dovysvětlení minimálního prahu závažnosti pro trestní postih ponižujícího zacházení pomocí skutkové podstaty podle § 149 TZ, aby odpovídal článku 3 EÚLP, zejména kvůli zvláštním dopadům do důstojnosti člověka. To ale v textu rozvedeno nebylo, NS pouze opět poukázal na případ *Bouyid proti Belgii* (cit. výše). Víme tak pouze, že případy delšího či intenzivního trápení osob s velmi vážnými zásahy do lidské důstojnosti, jako v daném případě, doprovázené případně i drobným zraněním, lze podřadit pod § 149 TZ. Proč a kdy by ale měly soudy postihovat špatné zacházení při spodní hranici uplatnění článku 3 EÚLP prostřednictvím § 149 TZ vysvětleno není. Kromě toho absence přiblížení vztahu mezi § 329 TZ a § 149 TZ u jednání, které soudy považovaly za méně intenzivní, ale stále za relevantní z pohledu trestního práva, může také působit problémy ve srozumitelném uchopení minimální hranice pro postih v rámci § 149 TZ.

Patrně tedy nelze očekávat, že by trestní soudy k postihu méně intenzivního ponižujícího jednání při spodní hranici článku 3 EÚLP přistupovaly prostřednictvím § 149 TZ, protože k tomu na základě judikatury Nejvyššího soudu nemají důvod a zatím ani návod. K záchytu ponižujícího zacházení s dopadem především do důstojnosti osoby tak bude nejspíše i nadále (v lepším případě) docházet prostřednictvím § 329 TZ. Navázání ponižujícího zacházení na trestněprávní kategorii krutého a nelidského zacházení bez dobrého a srozumitelného zdůvodnění ze strany Nejvyššího soudu ve výsledku může působit problémy při promítnutí do rozhodovací činnosti soudů nižších stupňů. Z povahy věci mohou soudy stále vnímat minimální práh pro použití § 149 TZ výše, než to odpovídá ponižujícímu zacházení

²¹ Tyto skutky spočívaly jednak po dobu cca tří hodin v psychickém nátlaku, verbálních útocích a výhrůžkách bitím doprovázených posléze údery rukou do zátylku, pěstí do zad, údery do obličeje, kopnutím do nohy, s cílem vymoci přiznání; jednak po dobu několika desítek minut psychickým nátlakem, verbálními útoky a výhrůžkami bitím a uvalením vazby doprovázených posléze úderem rukou za účelem získání přiznání; jednak neumožněním dojít na WC přes opakované prosby, přinucením vytrít pomočenou podlahu vlastním oděvem, úderem pěstí do obličeje vedoucím k tržné ráně nad obočím a kopy do těla a hlavy.

²² Tyto skutky spočívaly jednak ve slovních útocích, údery a kopy do těla; jednak ve výhrůžkách bitím, ve vytažení z cely, sražení a přidržení na zemi, údery do hlavy s cílem dozvědět se totožnost osoby.

podle článku 3 EÚLP; problematická se jeví absence vyjasnění toho, jak by zde trestní soudy měly spojit ponižující zacházení s postihem podle § 149 TZ. Lze vyslovit obavy, zda rozhodnutí nebude mít jen minimální dopady do rozhodovací činnosti nalézacích a odvolacích soudů.²³ Tedy, že ho nadále nebudou až na výjimky využívat.

II. Z ROZHODOVACÍ ČINNOSTI NALÉZACÍCH A ODVOLACÍCH SOUDŮ

Z provedené rešerše vyplývá, že trestní soudy řeší zpravidla dvě skupiny případů, ve kterých se zabývají možným špatným zacházením v kontextu jednání policistů či dozorců při použití síly (donucovacích prostředků):

1. v průběhu zákroku či v bezprostřední souvislosti s ním, kdy příslušník jedná určitým způsobem za účelem zvládnutí nebezpečí/ohrožení, děj se odehrává rychle, zpravidla ve stresující/vyhrocené situaci;
2. bez (úzké) souvislosti s předchozím zákrokem, resp. zacházením s osobou už neodvrací nebezpečí/ohrožení, sleduje jiný účel.

Nepřekvapí, že i v praxi nalézacích a odvolacích soudů se § 149 TZ využívá u údajného špatného zacházení ze strany příslušníků bezpečnostních sborů minimálně. Konkrétně se za sledované období jedná o jednotky případů. Z tohoto velmi omezeného počtu se nezdá, že by soudy byly srozuměny s tím, že § 149 TZ je třeba vykládat tak, že dopadá i na ponižující zacházení při spodní hranici článku 3 EÚLP.²⁴ Z hlediska úvah o kvalifikaci jednání trestní soudy v jednom případě korigovaly obžalobu podanou podle § 149 TZ, když podle soudů nebylo prokázáno, že by policista v rámci zákroku osobě působil „tělesné utrpení“.²⁵ Naopak § 329 TZ se objevuje v daném kontextu častěji (případně ve spojení s dalším trestným činem, např. ublížením na zdraví podle § 146 TZ). Nejeví se ale, že by trestní soudy ve svých úvahách, ať už ve vztahu k § 149 TZ či § 329 TZ, konfrontovaly závažnost vytýkaného jednání s ponižujícím zacházením, jak ho ve svých aspektech vymezuje judikatura ESLP, tímto směrem vedly své závěry a posuzovaly, zda zvažovaná skutková podstata (a související druh trestu) obстоjí ve světle článku 3 EÚLP, tj. z hlediska trestního postihu jednání. Zdá se, že k takovému hodnocení nepřistupují.

U § 329 TZ je posouzení věci vedeno po linii, zda příslušník byl v postavení policisty/dozorce – zda vykonával pravomoc mu svěřenou právními předpisy, zda výkon pravomoci odporoval ustanovení právního předpisu, zda došlo ke vzniku jiné závažné újmy (včetně imateriální). Přestože trestní soudy v rámci svých úvah dávají vytýkané jednání do souvislosti s ponížením osoby, podrobnější úvahy stran vymezení formy zacházení, intenzity zásahů do lidské důstojnosti z pohledu článku 3 EÚLP a judikatury ESLP v této souvislosti chybí. V odsuzujících rozsudcích podle § 329 TZ se lze občas setkat s odkazy na Úmluvu proti mučení a čl. 3 EÚLP. Zdá se však, že tyto odkazy tvoří jen doplňkovou součást pozadí případu bez nějakého hlubšího významu pro to, jak vnímá trestní soud intenzitu vytýkaného zacházení,

²³ Ani Ústavní soud nevyužil příležitost, aby se v dané věci blíže vyjádřil k vymezení ponižujícího zacházení, jak je zachyceno v EÚLP a v Listině, a minimální úroveň závažnosti jednání postižitelného podle § 149 TZ, potažmo vztahem k § 329 TZ. Podle Ústavního soudu je primárně na obecných soudech, aby právně kvalifikovaly skutkové jednání v konkrétním případě, a to v souladu se zjištěnými skutkovými (a taktéž právními) okolnostmi (viz usnesení ze dne 17. ledna 2024, sp. zn. [IV. ÚS 635/23](#), bod 38).

²⁴ Bohužel ani dřívější judikatura k odsouzení pachatelů podle § 149 TZ v této souvislosti příliš nepomůže. Poukázat lze na známý případ, ve kterém se policisté dopustili nelidského zacházení s osobou, která vyskočila z okna v pátém patře policejní stanice, policisté ji následně i přes utrpěné zranění spoutali za použití donucovacích prostředků a odvěkli zpět do pátého patra, kde ji fyzicky napadli (rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 22. září 2016, sp. zn. 7 To 294/2016).

²⁵ Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. ledna 2022, sp. zn. 3 To 175/2021-583. V dané věci se jednalo o svedení utíkající osoby na zem po předchozím pronásledování automobilu a údery rukou sevřenými v pěst za účelem dosažení spoutání. Trestní soud rovněž neshledal, že by se policista dopustil trestného činu podle § 329 TZ, neboť se nepodařilo prokázat úmysl způsobit jinou závažnou újmu.

zda naplňuje aspekty ponižujícího zacházení, a proto z důvodu závažnosti tohoto zacházení je tudíž na místě zvažovat trestní postih.

A. Jednání, které soudy nepovažovaly za trestný čin

Na základě provedené rešerše lze z hlediska možných zásahů do lidské důstojnosti nejprve ukázat na to, jaké jednání při spodní hranici článku 3 EÚLP trestní soudy ve výsledku nepovažovaly za trestný čin, mohlo se však jednat o kázeňské provinění:

- (Okresní soud v České Lípě, 2019, 2 T 41/2016, § 329 TZ) Policista po ukončení zákroku přistoupil k ležící spoutané osobě, která pasivně ležela a nekladla odpor, a „přišlápl“ ji v oblasti zad a následně ji nechal po dobu necelých 10 minut bezdůvodně ležet na zemi – na zasněžené a promrzlé silnici (teplota kolem 0 °C stupňů); podle soudu šlo pouze o zcela nevhodné chování.
- (Krajský soud v Brně, 2019, 6 To 178/2019, § 329 TZ)²⁶ Policisté připoutali osobu k mříži policejní cely dvěma kusy pout v poloze vzpažené a roztažené ruce nad hlavou, zády k mříži, po dobu cca 11 minut ve snaze potrestat ji za předchozí hrubé a vulgární chování v policejní cele a bouchání do dveří, přičemž podle soudu hrubým a ponižujícím jednáním nebyla narušena tělesná integrita ani způsobena psychická újma osobě (ve výsledku zproštění, policista už totiž u policie skončil).
- (Krajský soud v Ostravě, 2022, 3 To 175/2021, § 329 TZ) Policista bezdůvodně udeřil spoutanou osobu nejprve do oblasti zad a posléze otevřenou dlaní do hlavy. Jednání soud vnímal v rámci kontextu celého zákroku pronásledování utíkající intoxikované osoby podezřelé z majetkové trestné činnosti. Jednalo se o ojedinělé pochybení, ve stresující situaci, nikoli potřebné intenzity protiprávnosti z hlediska uplatnění postihu podle TZ.²⁷
- (Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích, 2024, 13 To 352/2023, § 329 TZ) Dozorci připoutali v cele odsouzenou k mříži dvěma kusy pout za zápěstí každé ruky nejprve tak, aby měla ruce roztažené, mírně pokrčené a posléze v pozici tzv. ukřižování, po dobu cca 3,5h, byť nepředstavovala nebezpečí, s úmyslem ji potrestat, ponížit a dosáhnout omluvy za předchozí nevhodné verbální chování, přičemž okno i přes zimní období nechali otevřené a odsouzené neumožnili dojít na WC, ta se proto pomohla.²⁸

B. Jednání, které soudy považovaly za trestný čin

Stejně tak se lze v rešerši setkat s případy, řešenými ve vztahu k § 329 TZ, které lze ve smyslu judikatury EÚLP typicky kvalifikovat jako ponižující zacházení ve smyslu článku 3 EÚLP a vedly k potrestání útočníka:

²⁶ O věci před tím rozhodl Nejvyšší soud usnesením ze dne 4. září 2018, sp. zn. 7 Tdo 1032/2018, podle kterého sice policisté porušili povinnosti, ale jednání nedosáhlo takové úrovně společenské škodlivosti k uplatnění trestního práva, nebyla zde žádná fyzická či psychická újma, reakce na vulgární a agresivní chování intoxikované osoby.

²⁷ Ze starších případů lze upozornit na věc, ve které policista z tříčlenné hlídky dal dvě rány pěstí (hlava a tělo) silně podnapilé vrávorající osobě na chodbě záchytné stanice poté, co ho osoba urazila a plivla na něj. Podle soudu sice policista nereagoval profesionálně a správně, nechal se vyprovokovat, ale soud neshledal způsobení závažné újmy do důstojnosti u silně podnapilé osoby, která dříve poničila bar, svlékla se do naha a lidsky a důstojně se nechovala (usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 15. května 2018, sp. zn. 8 To 126/2018).

²⁸ Pro srovnání ve věci *Pedev proti Bulharsku* (č. 27165/21, rozsudek ze dne 27. května 2025) EÚLP shledal porušení článku 3 EÚLP v hmotněprávní složce kvůli připoutání zadrženého stěžovatele k nemocničnímu lůžku, byť k tomu nezavdal důvod a nacházel se pod nepřetržitým dozorem policistů. Vyzdvihl ponižující rovinu tohoto opatření.

- (Krajský soud v Ostravě, 2019, 5 To 261/2019) Nezletilý vyčkával na policejní stanici na příjezd zákonného zástupce, policista jej odvedl mimo dohled kamer, narazil ho na stěnu, dal mu facku, narazil ho na zábradlí, sevřel za ohryzek a varoval ho, aby nebyl drzý, způsobil mu zarudnutí, zhmožděnin, oděrky na krku bez nutnosti lékařského ošetření.
 - Soudy konstatovaly bezdůvodné hrubé a ponižující jednání snižující lidskou důstojnost. Policista vyjádřil nadřazenost a neúctu, chtěl nezletilého ponížit, snížení lidské důstojnosti, výrazné porušení zájmu společnosti na dodržování předpisů a zájmu na svobodném rozhodování osob, nepostačuje uplatnění kázeňského postihu.
- (Městský soud v Praze, 2020, 9 To 71/2020, § 329 a § 145 TZ) Zákrok policisty proti intoxikované osobě na benzinové stanici. Po příjezdu hlídky se osoba nacházela na zemi v polosedu, nikoho neohrožovala, byla v klidu, pro policisty nebyla vážnějším nebezpečím, zmohla se na nekoordinovaný kop proti noze jednoho z policistů, dále nic nepodnikla, další policista bez výzvy/výstrahy kopl osobu do hlavy, čímž jí způsobil zlomeninu dolní čelisti, následně též policista použil proti osobě taser s výbojem po dobu 24 sekund poté, co se osoba nacházela v pozici na břicho a policisté se ji snažili spoutat.²⁹
 - Podle soudů kop přišel znenadání, představoval pouze odvetu; použití tasera bylo nepřiměřené v situaci, kdy zakročovali čtyři policisté s jasnou fyzickou převahou, z toho dva zaklekli osobu, a souviselo s nekoordinováním jejich postupu.

C. Případy důrazného použití síly bez přímé souvislosti se zákrokem

Zvýšenou pozornost si z pohledu článku 3 EÚLP zaslouží především případy, které přímo nesouvisely se zákroky příslušníků ve vyhrocených situacích, osoby nekladly aktivní fyzický odpor, přesto došlo k razantnímu použití síly příslušníky, se kterým se musely soudy vypořádat:

Postoupení do kázeňského řízení:

- Krajský soud v Plzni (2022, 8 To 78/2022, § 329 TZ):
 - Dozorce udeřil odsouzeného pěstí do obličeje, smýkl s ním o stěnu a topení, odsouzený před tím nesplnil pokyn a choval se vulgárně, odsouzený utrpěl drobné zranění (pohmoždění v obličeji).
 - Dozorce chtěl potrestat odsouzeného, fyzické trestání se nedovoluje, nestalo by se ale, pokud by odsouzený respektoval pokyny, nechoval se odmítavě, nenarušoval pořádek a kázeň, jednání dozorce trvalo několik vteřin, odsouzený nepovažoval intenzitu úderu za nijak zvláštní, odsouzený byl problémový, dozorce dosud hodnocen pozitivně, vznikla jiná závažná újma ale případ hraniční.
- Krajský soud v Ústí nad Labem (2023, 5 To 18/2022, § 329, § 175 a § 171):³⁰

²⁹ Z rozsudku není zřejmé, proč soud neposoudil jednání příslušníka podle § 149 TZ, byť se to za okolností dané věci nabízelo s ohledem na odvetnou povahu a intenzitu špatného zacházení s osobou. Zdá se, že § 329 TZ může soud uplatnit i v závažnějších případech špatného zacházení spojených s výraznou újmou na zdraví.

³⁰ O věci již před tím rozhodl Nejvyšší soud usnesením ze dne 22. března 2023, sp. zn. NS 3 Tdo 46/2023, podle kterého nebyl skutkový stav dosud objasněn natolik, aby mohl být předmětem právního posouzení. To se týkalo i použití slzného spreje, konkrétně objasnění, zda byl proti osobě použit před či po sejmutí pout a jakou intenzitu mělo nastříkání (zda došlo ke „zneškodnění“ osoby či nikoli a související okolnosti).

- Policisté odvezli podnapilou spoutanou osobu, kterou dříve zadrželi pro podezření ze spáchání přestupku, na opuštěné místo, kde ji měli povalit a následně jí nastříkat slzný sprej do obličeje, čímž jí způsobili zarudnutí obličeje a po leptání rohovky.
 - Povalení na zem mělo krátké trvání, nedosáhlo intenzity naplňující znaky trestného činu; stříknutí slzného plynu mělo velmi krátkou aplikaci za situace, kdy již osoba spoutána nebyla, nevyvolalo úplné zneškodnění osoby, nenaplnilo znaky § 329 TZ, jednání je však nepřijatelné, policisté selhali morálně i profesně.³¹

Odsouzení:

- Krajský soud v Ústí nad Labem (2023, 31 To 287/2022, § 329):
 - Dozorci opakovaně trestali odsouzeného za nereagování na pokyny nebo za používání signalizačního tlačítka v cele (více skutků – kopnutí ležícího odsouzeného do hýždí, stoupnutí na kotník plnou vahou, facka; opakované údery do hlavy svlečeného vězně, výhrůžky dalším bitím);
 - záměrné útoky, závažná újma (fyzická bolest, nepohodlí, strach a dalšího napadení), ohrozili právo odsouzeného nebýt podroben ponižujícímu zacházení či trestu.
- Okresní soud v Ostravě (2023, 50 To 333/2022, § 329 a § 146)
 - Dozorci fyzicky napadli odsouzeného (úder pěstí do obličeje, další údery/kopy do odsouzeného ležícího na zemi, skok na tělo)
 - záměrné útoky za výhrady odsouzeného k (šikanóznímu) pokynu dozorce, způsobení zranění (zlomeniny žeber, haemothorax, oděrky a pohmožděniny).

Z prostudovaných rozhodnutí vyplývá:

– *Zaprvé*, není zřejmé, zda jsou si obecné soudy vědomy jednak toho, že svým rozhodováním přispívají k (ne)plnění mezinárodního závazku podle článku 3 EÚLP stíhat a účinně postihovat úmyslné špatné zacházení, jednak významu důstojnosti při vymezení ponižujícího zacházení pro účely uplatnění postihu podle trestních předpisů.

– *Zadruhé*, obecné soudy jednoznačně více používají při postihu příslušníků § 329 než § 149 TZ. Postupují tak i v případech, ve kterých příslušník způsobil velmi intenzivní újmu (i na zdraví) nebo ponížení a jednal v zavrženíhodné pohnutce osobu ponížit, potrestat, pomstít se jí. Nezabývají se poměrem daných skutkových podstat. Pozornost věnují nerespektování služebních povinností příslušníka.

Podstatné je, že soudy neřeší, zda jejich závěry obstojí ve světle článku 3 EÚLP, konkrétně ve vztahu k vymezení ponižujícího zacházení ESLP (ale i Ústavním soudem), nepracují v úvahách s aspekty ponižujícího zacházení. Zdá se, že si tímto soudy upozadí nutnost důsledně kvalifikovat a zaobírat se blíže špatným zacházením, některým újmám nepřisoudí odpovídající hodnotu; nevímají je jako dosahující závažnosti předpokládané § 329 TZ, natož pak pro uplatnění § 149 TZ. Pozornost je zaměřena na

³¹ Z pohledu judikatury ESLP ve vztahu k článku 3 EÚLP by však k použití spreje nemělo nikdy dojít proti osobě, kterou již mají příslušníci pod kontrolou (*El-Asmar proti Dánsku*, č. 27753/19, rozsudek ze dne 3. října 2023, § 48). K použití spreje v rozporu s článkem 3 EÚLP v rámci policejního zákroku viz např. *Petrus Iacob proti Rumunsku*, č. 13524/05, rozsudek ze dne 4. prosince 2012, § 32–41). Nedostatkem se jeví zejména absence hlubších úvah českých soudů k nezbytnosti opatření.

osobu příslušníka, jeho pravomoci a možné profesní selhání.³² Ve výsledku některé případy s přesahem do (vážného) narušení lidské důstojnosti mohou zcela uniknout z trestního postihu (podle § 149 TZ či § 329 TZ), resp. soudy je postoupí do kázeňského řízení.

S ohledem na výše uvedené je na místě úvaha, zda v některých případech nevznikají odlišnosti z hlediska posouzení existence ponižujícího zacházení podle článku 3 Úmluvy. Konkrétně ve věcech, ve kterých osoba aktivně neklade odpor, třebaže se může, ale nemusí nutně, verbálně ohrazovat proti příslušníkovi (vzpurný vězeň; osoba, proti které policista použil krátce – ale bezdůvodně – slzný sprej). Nabízí se zde prostor pro NS ke sjednocení rozhodovací činnosti soudů a tím snad i nasvícení významu lidské důstojnosti stran překročení minimálního prahu trestnosti vytýkaného jednání. Sekundárně tím také může dojít k vyjasnění vztahu mezi § 149 TZ a § 329 TZ.

III. ZÁVĚR

Provedená rešerše potvrdila, že § 149 TZ není v rozhodovací činnosti soudů využíván v souvislosti s jednáním příslušníků, které lze na základě judikatury ESLP označit za ponižující. Z velmi omezeného množství případů se jeví, že k jeho použití skutečně dochází až v nejzávažnějších případech. Nezdá se tedy, že by si zatím nalézací a odvolací soudy spojovaly ponižující zacházení s postihem podle § 149 TZ, resp. soudní praxe měla povědomí o tom, že § 149 TZ je třeba vykládat tak, aby pokryl i případy ponižujícího zacházení, tedy i jednání vážící se zejména k důstojnosti při spodní hranici pro uplatnění článku 3 EÚLP. Byť NS pootevřel dveře pro trestní postih ponižujícího zacházení prostřednictvím § 149 TZ, cestu k němu spíše nevytyčil, částečně snad kvůli tomu, že vytýkané jednání bylo v daném případě spíše závažnější povahy. Je otázkou, zda tímto naznačením NS sám sobě, ale i soudům nižších stupňů neztížil práci při uchopení špatného zacházení.

V určitých situacích justice přistupuje k postihu prostřednictvím § 329 TZ. Posouzení jiné závažné újmy se ale jeví nedostatečné. Takový přístup může vést k tomu, že je v soudní praxi v určitých případech opomíjena povinnost trestat zacházení, které ve smyslu judikatury ESLP může již představovat ponižující zacházení podle článku 3 EÚLP. To představuje problém, protože dochází k odlišnému vnímání trestními soudy a ESLP. Nelze proto říci, že by uchopení postihu ponižujícího zacházení v praxi zcela odpovídalo článku 3 EÚLP a patrně v tomto ohledu nelze bez dalšího očekávat uvedení rozhodovací činnosti soudů do souladu s EÚLP.

V Praze dne 4. března 2025

Vypracoval: Mgr. Miroslav Kaštyl

Schválil: Mgr. Petr Konůpka

³² Ilustrativním případem „odlidsštění“ věci a upozadění respektování důstojnosti osoby je výše uvedený případ připoutání a dalšího zacházení se vzpurnou vězeňkyní dozorci ve Věznici Světlá nad Sázavou. Krajský soud v Hradci Králové se velmi obsáhle věnuje úpravě používání pout, z toho vyplývajícím povinnostem podle různých předpisů a praxi používání pout ve věznici (kde podobně byly za nevhodné chování trestány i jiné odsouzené). Shledal, že poutání bylo ve věznici nadužíváno, sloužilo obecně jako prostředek „působení“ za nevhodné chování, v dané věci nadbytečné, nevhodné, překročilo maximálně povolenou dobu, dozorci nerespektovali povinnost podle § 6 odst. 1 zákona o VJS. Nakonec ale dovedl, že u dozorců nelze s jistotou a bez pochybností dovodit povědomí o protiprávnosti a nezákonném postupu, protože ve věznici šlo o standardní, schvalovaný postup, nebyl stanoven konkrétní způsob připoutání (viz usnesení ze dne 13. února 2024, sp. zn. [13 To 352/2023](#)). Ve věci podala poškozená vězeňkyně ústavní stížnost, které Ústavní soud vyhověl (nález ze dne 30. července 2025, sp. zn. [III. ÚS 1252/24](#)).